

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SEÇMELİ DİN DERSLERİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ

Muhammet Ali YAZIBAŐI*

Öz

2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren, ortaöğretim seçmeli ders çizelgelerinde “din, ahlak ve değerler” grubu içerisinde “Hz. Muhammed’in Hayatı, Kur’an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler (I-II)” dersleri yer almaya başlamıştır. Bu araştırma, Kırıkkale örnekleminde seçmeli din derslerini alan lise öğrencilerinin, derslerin içerikleri, kitapları ve öğretmen yeterlilikleri gibi konulardaki görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı beş farklı okulda eğitim gören 413 öğrenci ile yapılan araştırmada, tarama modeli ve anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrenciler seçmeli din derslerinde işlenen konuların, günlük ihtiyaçlarına cevap verebilecek içerikte olduğunu düşünmektedirler. Bununla birlikte ders kitaplarının hazırlanmasına özen gösterilmediği, ders kitaplarında yeteri kadar etkinliğe yer verilmediği görüşüne sahiptirler. Ders öğretmenlerini ise, yeterli görmektedirler. Araştırma bulguları içerisinde, seçmeli ders tercihinde ailelerin yönlendirmesi dikkat çekmektedir. Ayrıca Kur’an-ı Kerim dersleri için sınıfların kalabalık olduğu da tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Eğitim, Değer, Ahlak, Din Eğitim, Seçmeli Din Dersleri

* Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı (Din Eğitimi), muhammedaliyazibasi@mynet.com
ORCID: 0000-0003-0369-1217

Elective Religious Courses from the Viewpoint of Students Choosing the Courses: Kırıkkale Case

Abstract

Since 2012-2013 academic years, elective courses have been added to the weekly course schedules. Within the *religion, morality/ ethic and values* group in the elective courses, *Hız. Muhammad's Life, Koran and Basic Religious Knowledge (I-II)* courses are also included. This research was conducted on 413 students in five different schools affiliated to Kırıkkale Provincial Directorate of National Education in the academic year of 2017-2018 that is aiming to determine students' evaluations on subjects in the context of the course contents, textbooks and teacher competences of elective religious courses. In this study, survey model and questionnaire technique were used in the study. According to the results of the research; Students who choose elective religion courses learn accurate information about religion. The sub subjects/ contents in elective religion course are given daily necessities of the students. There isn't the effect of the friends on students' choice of these classes. Also, there isn't the effect of the headmaster and guidance teachers on students' choice of these classes. But, there is also the effect of the parents on students' choice of these classes. Elective religious lesson books are not prepared well. The textbook in elective courses doesn't include enough activities / exercises. But the textbooks in elective religion courses have got enough pictures, photographs and tables. Training materials are not used in the courses. The teachers of these courses are adequate that is thought by the students. But on the other hand, it has been determined that the classes are crowded in the Qur'an courses so that there is not enough time left for the students.

Keywords: Education, Value, Ethic, Religious Education, Elective Religious Courses.

Summary

Each person's perspective is different from the point of view and perception of events. In addition, individuals have different interests in terms of knowledge, skills, interests and needs. Therefore, individual differences should be considered when training programs are being prepared well. If individual differences are not taken into consideration, success does not materialize well. Education is to meet all the needs of the main objective individual. People

have both material and spiritual needs. If the individual's material needs are not solved, they may be unhappy. They will be unhappy when their spiritual needs are not solved. If both occur at the same time, both person will be happy and the training will be achieved. Education's aim is to meet all the needs of the main objective individual. So that Both needs need to be addressed correctly. For this purpose, compulsory religious lessons were put into primary, secondary and high school curriculum in 1982. Daha sonra In 2012, the Ministry of National Education has added some elective courses to secondary and high school course curricula. Since 2012-2013 academic years, elective courses have been added to the weekly course schedules. Within the *religion, morality/ ethic and values* group in the elective courses, *Hz. Muhammad's Life, Koran and Basic Religious Knowledge (I-II)* courses are also included. These lessons may be an opportunity for some students. Because, everyone may not have the opportunity to receive religious education. Through this lesson, students can learn religion and ethics correctly. Thanks to these lessons, he/she has knowledge about Hz. Muhammad and the Qur'an correctly. Therefore, elective religious lessons are very important. Elective religious lesson books must be prepared carefully. Elective religion course curriculum should be prepared carefully. Useful information should be given in lessons. The subjects should respond to the needs of the students. The issues should be consistent with the level of development of the student. Learning environments should be organized according to the nature of the course. Especially the environments where students can apply what they have learned should be prepared. This research was conducted on 413 students in five different schools affiliated to Kırıkkale Provincial Directorate of National Education in the academic year of 2017-2018 that is aiming to determine students' evaluations on subjects in the context of the course contents, textbooks and teacher competences of elective religious courses. In this study, survey model and questionnaire technique were used in the study. The screening model is a research model that allows the identification of social events and events as they occur without making any additions or subtractions. A questionnaire is a data gathering technique in which opinions of the individual or group about the research problem are collected using questionnaire, item, paper. According to the results of the research; Students who choose elective religion courses learn accurate information about religion. The sub subjects/ contents in elective religion course are given daily necessities of the students. There isn't the effect of the friends on students' choice of these classes. Also, there isn't the effect of the headmaster and guidance teachers on students' choice of these classes.

152 • ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SEÇMELİ DİN DERSLERİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ

But, there is also the effect of the parents on students' choice of these classes. Elective religious lesson books are not prepared well. The textbook in elective courses doesn't include enough activities / exercises. But the textbooks in elective religion courses have got enough pictures, photographs and tables. Training materials are not used in the courses. The teachers of these courses are adequate that is thought by the students. But on the other hand, it has been determined that the classes are crowded in the Qur'an courses so that there is not enough time left for the students.

The following suggestions can be made about the elective courses in the data obtained from the research:

- The same information must not be repeated in elective courses. Therefore, the renewal of teaching programs belonging to these courses will be appropriate.
- Excess knowledge should not be included in the textbooks. A large number of activities should be included in the textbooks.
- Teachers need to be more competent in material design and use.
- It should be noted that there must be fewer students in class during the Elective Qur'an lesson.
- There must be enough time left for the students in the Elective Qur'an courses.
- The necessary information about elective religious lessons should be given students. It is necessary to ensure that the elective religious courses are chosen by the students themselves.
- The teachers should enter courses as willing.
- Training environments need to be improved.
- The educational process should be monitored by determining the imperfections.

Giriş

Her birey bilgi, beceri, ilgi ve ihtiyaç konusunda farklı özelliklere sahiptir. İnsanın gelişimini esas alan bir eğitim anlayışı, bu farklılıkları dikkate almak durumundadır. Bu bağlamda, eğitim programları hazırlanırken esas alınan temel hedefler ve her öğrencinin sahip olması gereken genel bilgi ve becerilerin yanında, bireysel farklılıkların da dikkate alınması gerekir. Eğitim kurumlarında bireylerin bu tür farklı ihtiyaçlarını karşılama hususunda başvurulan yollardan birisi de seçmeli derslerdir. Bu bağlamda, Milli Eğitim

Bakanlığı, ortaöğretim kurumlarının ders müfredatına, 2012 yılından itibaren yeni seçmeli dersler eklemiştir.

2012 yılında yayımlanan ders çizelgeleri incelendiğinde “din, ahlak ve değerler” grubu içerisinde Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed’in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (I-II) derslerinin yer aldığı görülmektedir.¹ Söz konusu tarihten itibaren seçmeli din dersleri ortaöğretim kurumlarının müfredatında yer almaya devam etmektedir. Çalışmanın amacı, ortaöğretim seçmeli dersler içerisinde yer alan seçmeli din derslerinin niteliği, ders kitaplarının durumu, derse giren öğretmenlerin tutumu ve derslerin seçilme oranı gibi hususlarda öğrencilerin değerlendirmelerini tespit etmektir. Bu çerçevede, öğrencilerin seçmeli din dersleri konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarabilmek için, Kırıkkale örnekleminde seçilen ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilere anket uygulaması yapılmıştır.

Problem

Cumhuriyet tarihine bakıldığında din eğitimi konusunda iki uygulama dikkat çeker. Bunlardan biri, 1982 de kabul edilen yasa ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin *zorunlu* ders haline getirilmesidir. İkincisi ise 2012 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 14.08.2012 tarihli ve 124 sayılı kararı ile yapmış olduğu değişikliktir. Bu değişiklikte, sekiz kategoride çok farklı ilgi ve yeteneğe hitap eden kırk farklı seçmeli ders, haftalık ders çizelgelerine ilave edilmiştir. Bu haftalık ders çizelgeleri incelendiğinde “Din, Ahlak ve Değerler” grubu içerisinde “Kur’an-ı Kerim”, “Hz. Muhammed’in Hayatı” ve “Temel Dini Bilgiler (I-II)” derslerinin de yer aldığı görülmektedir. Bu durum, zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin yanında, *seçmeli* olarak din eğitim ve öğretimine imkân sunması bakımından oldukça önem arz etmektedir.

Din, ahlak ve değerler grubu içerisinde yer alan seçmeli din dersleri, özellikle okul haricinde din eğitimi alamayanlar için, büyük bir imkân olarak görülebilir. Ancak bu imkan, söz konusu derslerin hedef ve içerikleri, eğitim-öğretim materyalleri, öğrenme ortamı, öğretmenlerin yeterlikleri ve değerlendirme gibi unsurlardaki yeterliği ile doğru orantılıdır. Ayrıca, öğrencilerin din, ahlak ve değer derslerini tercih etme sebepleri, bu derslere gösterilen ilgi ve derslerdeki başarıyı etkileyecektir.

¹ “Din, ahlak ve değerler” grubunda yer alan dersler, makalenin bundan sonraki bölümlerinde seçmeli din dersleri olarak ifade edilecektir.

154 • ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SEÇMELİ DİN DERSLERİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ

2013 yılından itibaren seçmeli din dersleri üzerine yapılan çalışmalar (Meydan, 2013: 219-250; Meydan, 2015:673-694; Kaymakcan, Aşlamacı, Yılmaz, Telli, 2013; Gündoğdu, 2015: 121-155), mevcut seçmeli derslerin, ihtiyacı ve beklentileri istenilen seviyede karşılayamadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun nedenlerini ortaya koyabilmek için, bu dersleri seçen öğrencilerin değerlendirmeleri önem arz etmektedir. Doğrudan dersi seçen öğrencilerden edinilecek bilgiler; programların, ders kitaplarının ve içeriğin yeniden hazırlanması, öğretim materyallerinin geliştirilmesi konusunda dikkate alınmalıdır. Ayrıca, öğretmenlerin yetiştirilmelerine yönelik hizmet içi eğitim kurslarının tekrar gözden geçirilmesi ya da varsa eksikliklerin tespit edilmesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eğitim programları amaç (hedef), ders içerikleri ve değerlendirme olmak üzere üç temel esastan oluşmaktadır (Şişman, 2016:11). Bunlar arasında amaç (hedef) hayati önem arz etmektedir. Fakat ders içerikleri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim materyalleri, öğrenme ortamları ve değerlendirme de programların hedeflere ulaşılmasında büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda *din, ahlak ve değerler* grubu içerisinde yer alan *Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (I-II)* derslerinde hedeflere ulaşılmasında öğrenme ortamlarının ve ders içeriklerinin özen ve hassasiyetle hazırlanması gerekmektedir.

Seçmeli din dersleri için hazırlanan ders kitapları, eğitim-öğretim materyalleri her ne kadar özenle hazırlansa da öğretmen ve öğrenciler tarafında değerlendirilmeleri önem arz etmektedir. Onların yapmış oldukları değerlendirmeler öğretim programlarını ve ders kitaplarını geliştirip hazırlayanlar için rehberlik yapmaktadır. Çalışmayla, *Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (I-II)* derslerini seçen öğrencilerin ders kitapları, öğretim teknolojilerinin kullanımı, öğretmen yeterlilikleri, öğrenme ortamları, sınıfların mevcudu gibi hususlardaki değerlendirmelerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu durum daha sonraki dönemlerde seçmeli dersler için yapılacak hazırlıklara katkı sağlaması bakımından, çalışmayı önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda araştırmanın sonucunda test edilmesi beklenen hipotezler şunlardır:

- Din, ahlak ve değerler alanı seçmeli dersleri bizzat öğrencilerin kendileri tarafından seçilmemektedir.

- Din, ahlak ve değerler alanı seçmeli derslerine yönelik kitapların hazırlanmasında öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını göz önüne alma konusunda gerekli özen gösterilmemektedir.
- Seçmeli din dersleri ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde yer verilen konular arasında binişiklik bulunmaktadır.
- Din, ahlak ve değerler alanı seçmeli dersleri öğrencilerin din ile ilgili günlük ihtiyaçlarına cevap vermemektedir.

Araştırmanın Yöntemi ve Modeli

Çalışmada, bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden olan nicel araştırma yöntemlerinden faydalanılarak ortaya konulan betimsel bir alan araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tarama modeli, sosyal olay ve olguları herhangi bir ekleme ve çıkarma yapmadan, olayları olduğu gibi ortaya koyarak tespit edilmesine olanak sağlayan araştırma modelidir. Söz konusu model sayesinde olayların daha önceki olaylar ve şartlarla arasındaki ilişkiler ve etkileşimler dikkate alınarak verilerin analiz edilmesi, yorumlanması ve genellemelere varılması sağlanmaktadır (Karasar 2002: 80). İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada, seçmeli din derslerini tercih eden öğrencilerin ders kitapları, öğretim materyalleri, öğretmen yeterlilikleri, öğretme ve öğrenme ortamları gibi konulardaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kırıkkale ilinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında seçmeli din derslerini seçen tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Kırıkkale ilinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında din, ahlak ve değerler alanı seçmeli derslerini tercih eden 413 öğrenci oluşturmaktadır. Belirlenen evren içerisinde okulların seçimi, okul türü çeşitliliğini sağlayacak şekilde yapılmasına özen gösterilmiştir. Anket, tespit edilen okullarda yalnızca seçmeli din derslerini alan öğrencilerin tamamına uygulanmıştır. Örneklem alınmasında önemli olan nokta örneklemin, alındığı evreni temsil etmesidir. Eğer üzerinde araştırma yapılacak örneklem evreni temsil etmiyor ve örneklemin temsil yeterliliği bulunmuyorsa örneklem hatası yapılmış olur (Balcı 2006: 91). Bu bağlamda örneklemin evreni temsil edebilecek büyüklükte ve nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. Örneklemini oluşturan okullar ve öğrenci sayıları tablo 1’de verilmiştir.

156 • ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SEÇMELİ DİN DERSLERİ:
KIRIKKALE ÖRNEĞİ

Tablo 1: Örnek Grubunu Oluşturan Okullar ve Sayıları

Sıra No	Okul Adı	Öğrenci Sayısı
1.	Keskin Anadolu Lisesi	91
2.	Keskin Sağlık Meslek Lisesi	16
3.	Kırıkkale Fen Lisesi	125
4.	Osmangazi Fen Lisesi	77
5.	Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	104
Toplam		413

Veri Toplama Aracı

Anket tekniği genel eğilimlerin tespit edilmesi söz konusu olduğu durumlarda veri toplamada en etkili araç olarak görülmektedir (Arı 1997:39-48; Çarkoğlu & Toprak 2006: 17). Seçmeli din derslerini tercih eden öğrencilerin ders kitaplarının içerikleri, öğretmen yeterlilikleri vb. konulardaki genel değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla öğrencilere anket kullanılmıştır. Anket formu araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğrencilerin cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi, akademik durum, aldığı din eğitimi (Kur'an okumayı bilme, ailede din eğitimi alma), rehberlik hizmeti ve tercih ettiği dersler gibi demografik bilgilere yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise öğrencilerin “Din, Ahlak ve Değerler Grubu” derslerini içerik, ders kitapları, öğretmen yeterlilikleri, öğretim materyalleri konularında, değerlendirmelerini içeren yirmi dokuz faktöre yer verilmiştir. Bu bölümde, 5’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekte “Kesinlikle Katılmıyorum” 1, “Katılmıyorum” 2, “Kararsızım” 3, “Katılıyorum” 4 ve “Kesinlikle Katılıyorum” 5 değerlerini almıştır. Verilerin beşli ölçekten elde edilmiş olması nedeniyle bağımsız değişkenler ile arasındaki ilişkiyi açıklayabilecek puan aralıkları şu şekilde belirlenmiştir. (%20’lik (1/5) puan aralıkları dikkate alınmıştır.)

Tablo 2: Ölçek Puan Sınırları

Puan Sınırı	Etkililik Düzeyi
1,00-2,62	Kesinlikle Katılmıyorum
2,63-2,93	Katılmıyorum
2,94-3,31	Kararsızım
3,32-3,75	Katılıyorum
3,76-5,00	Kesinlikle Katılıyorum

Veri toplama aracı olan anket ile ilgili olarak son çalışma anket formunda yer alan maddelerin anlaşılmasına yönelik yapılmıştır. Öncelikle ölçekte yer alan maddelerin daha iyi anlaşılması için anket formunun giriş kısmında anketin amacını ve içeriğini belirten yönergeye yer verilmiştir. Bununla birlikte anket formu dil-anlatım ve kapsam geçerliliği bakımından incelenmiştir.

Ön Test

Ön test, anket geliştirme sürecindeki en son aşamayı oluşturmaktadır (Balcı 2006:156). Pilot uygulama, anketin geçerlik ve güvenilirliğinin gözleme dayalı verilerle sorgulandığı bölümdür. Hazırlanan taslak anket formu, örneklem grubuyla aynı özellikleri taşıyan öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Bu yolla elde edilen 126 anket formundan 1 tanesi demografik bilgiler bölümü doldurulmadığından dolayı değerlendirme dışı bırakılmış; geçerli kabul edilen 125 anket verisi ön test için değerlendirmeye alınmıştır. Bütün bu ön test amaçlı veri toplama çalışmalarından sonra ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik testi aşamasına gelinmiştir. Elde edilen test sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

Geçerliliğe İlişkin Bulgular

Kapsam Geçerliliği: “Ankette yer alan maddeler, ihtiyaç duyulan olgusal ve/veya yargısal verileri kapsamada ve toplamada ne derece yeterlidir?” sorusunun cevabı anketin kapsam geçerliliğiyle ilgilidir (Büyüköztürk 2005: 133-151). Anketin kapsam geçerliliğinin sonuçları istatistiksel sonuçlara dayanmamaktadır. Sonuçlar genellikle araştırma alanında uzman kişilerin değerlendirmelerine dayanmaktadır (Balcı 2006:105). Bu bağlamda alan uzmanlarından beklenen, ankete son şekli verilmeden ankette yer alan faktörlerin kapsam bakımından değerlendirmeleridir (Büyüköztürk 2009: 168). Bu çerçevede anket formunda yer alan maddeler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yapan beş kişi ile alanında uzman dört kişinin değerlendirmesine sunulmuştur. Öğretmenlerin ve uzmanların anket formunda yer alan maddelerle ilgili görüşleri doğrultusunda, ortaya konulan ölçeğin kapsam geçerliliği bakımından yeterli olduğu görülmüştür.

Yapı Geçerliliği: Tespit edilmek istenen kuramsal yapıya dair belirtilerin doğruluğunun bilimsel olarak gösterilmesi yapı geçerliliği olarak ifade edilmektedir (Balcı 2006: 105). Faktör analizi, yapı geçerliliğini ortaya koyan yollardan birisidir. Bu doğrultuda faktör analizi ölçeğimize uygulandığında şu veriler ortaya çıkmıştır;

Tablo 3. KMO Ve Bartlett's Test Sonuçları

KMO and Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Testi	0,901	
Bartlett's Testi	Ki-Kare	4216,597
	Serbestlik Derecesi	351
	P Değeri	0,000

Çalışmaya katılan öğrencilerinden elde edilen verilerin yapı geçerliliğini incelemek için “Temel Bileşenler Tekniği” ve “Direct Oblimin” döndürme yönetimi kullanılmıştır. Öncelikle faktör analizin uygulanabilirliğini ele almak için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's testleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre KMO testi sonucu 0,901 ve Bartlett's testi x2 değeri 4216,597 ($p < 0,05$) olarak hesaplanmıştır. Uygulanan bu test istatistikleri ile faktör analizi yapabilmek için yeterli örneklem büyüklüğünün olduğu ve verilerin de yapısal olarak geçerliliği olduğu söylenebilir.

Güvenirlğe İlişkin Bulgular

Araştırmanın güvenilirlik katsayısını incelemek için Cronbach's alfa değeri kullanılmıştır. Cronbach's alfa katsayısının 0,70 olması araştırmanın güvenilirliği için yeterlidir. Anketin ikinci kısmında ortaöğretimde seçmeli din derslerini tercih eden öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörleri belirlemek için sorulan 29 sorunun Cronbach's alfa değeri 0,901'dir. Başka bir ifade ile araştırmanın güvenilir olduğu söylenebilir.

Anketin Uygulanması

Anketin bütün hazırlık aşamaları sona erdikten sonra uygulama safhasına geçilmiştir. Anket ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilere uygulanacağı için ilgili kurumlardan izin alınması gerekmektedir (MEB 2007: 2594). Bu bağlamda ilgili okullarda anket uygulaması yapabilmek için Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü aracılığı ile Kırıkkale İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvuruda bulunulmuştur. Yapılan inceleme sonucunda, anketin belirlenen okullarda uygulanmasına yönelik Valilik izin/onay alınmıştır.² Alınan onaydan sonra anket formu belirlenen okullarda araştırmacının gözetiminde uygulanmıştır. Araştırmamıza katılan öğrencilerin demografik özellikleri (cinsiyet, okul türü, sınıf, başarı durumu vb.) incelenmiş olup Tablo 4'te gösterilmiştir.

² Kırıkkale Valiliğinin 02/03/2018 tarihli ve 12774561-44-E.4462069 sayılı oluru.

Tablo 4. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Değişken	Çalışma Grubu	Sayı (N)	Yüzdelik (%)
Cinsiyet	Kız	244	59,1
	Erkek	169	40,9
Okul Türü	Keskin Anadolu Lisesi	91	22,0
	Keskin Sağlık Meslek Lisesi	16	3,9
	Kırıkkale Fen Lisesi	125	30,3
	Osmangazi Fen Lisesi	77	18,6
	Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	104	25,2
Sınıf	9. Sınıf	104	25,2
	10. Sınıf	162	39,2
	11. Sınıf	147	35,6
Başarı Durumu	Her Yıl Teşekkür/Takdir Alırım	317	76,8
	Bazen Teşekkür/Takdir Alırım	79	19,1
	Hiç Teşekkür/Takdir Almadım	17	4,1
Not Ortalaması	0-60 arası	25	6,1
	60-70 arası	47	11,4
	70-80 arası	92	22,3
	80-100 arası	249	60,3
Din Eğitimi Durumu			
Kur'an Okuma Durumu	Kur'an okumayı biliyorum.	333	80,6
	Kur'an okumayı bilmiyorum.	80	19,4
Ailede Din Eğitimi Alma Durumu	Aile çevremden dini bilgiler aldım.	391	94,7
	Aile çevremden dini bilgiler almadım.	22	5,3
Seçmeli Ders Tercihinde Yardım Durumu			
Rehberlik Servisi	Rehberlik servisinden yardım aldım.	96	23,2
	Rehberlik servisinden yardım almadım.	317	76,8
Şube Rehber Öğretmeni	Şube rehber öğretmeninden yardım aldım.	119	28,8
	Şube rehber öğretmeninden yardım almadım.	294	71,2
Seçilen Dersler	Kur'an-ı Kerim	109	26,4
	Hz. Muhammed'in Hayatı	140	33,9
	Temel Dini Bilgiler	164	39,7
Toplam:		413	100

Tablo 4'e göre araştırmaya 413 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın %59,1'ini kız öğrenciler, %40,9'unu da erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın

**160 • ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SEÇMELİ DİN DERSLERİ:
KIRIKKALE ÖRNEĞİ**

%30,3'ünü Kırıkkale Fen Lisesi, %25,2'sini Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi, %22'sini Keskin Anadolu Lisesi, %18,6'sını Osmangazi Fen Lisesi ve %3,9'unu da Kesin Anadolu Sağlık Meslek Lisesi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, %39,2'si 10. Sınıf, %35,6'sı 11. sınıf, %25,2'si de 9. sınıfta okumaktadır.

Öğrencilerin %76,8'i her yıl teşekkür/takdir aldığını ifade ederken, %19,1'i bazen teşekkür/takdir aldığını ve %4,1'i de hiç teşekkür/takdir olmadığını beyan etmiştir. 2017-2018 Öğretim yılı birinci dönem karne not ortalaması 80-100 arası olan öğrenciler çoğunlukta olup, araştırmaya katılan öğrencilerin %60,3'ünü kapsamaktadır. Araştırmadaki öğrencilerin %80,6'ı Kur'an okumayı bildiğini ve %94,7'i de aile çevresinden dini bilgiler aldığını söylemiştir.

Seçmeli ders olarak öğrencilerin %26,4'ü Kur'an-ı Kerim, %33,9'u Hz. Muhammed'in Hayatı ve %39,7'si de Temel Dini Bilgiler derslerini seçmiştir. Bu seçmeli dersleri tercih ederken, öğrencilerin %23,2'si rehberlik servisinden ve %28,8'i de şube rehber öğretmeninden yardım aldığını ifade etmiştir. Seçmeli dersleri tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun rehberlik servisinden ve şube rehber öğretmeninden yardım almadığı görülmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen verilerin analizi SPSS 24 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini incelemek için de frekans analizi yapılmıştır. Öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörlerin birim skalası küçük olduğundan non-parametrik test istatistikleri kullanılmıştır. İki bağımsız değişken olduğunda Mann-Whitney U, ikiden çok bağımsız değişken olduğunda ise Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

Tablo 5. Madde Analizleri Ve Maddelerin Alt Boyutlara Göre Dağılımı

Madde	Faktör Alt Boyutları	N	\bar{X}	Std. Sapma
Faktör 1. Seçmeli Din Derslerinin Niteliği Hakkındaki Değerlendirmeler				
No 1	Dini konular ilgimi çekiyor.	413	3,7797	1,18746
No 2	Din derslerinde güncel konulara yer verilmektedir.	413	3,3801	1,27077
No 11	Derslerde öğrenmiş olduğum bilgileri günlük hayatta kullanabiliyorum.	413	3,3559	1,24896

No 12	Derslerde elde ettiğim bilgiler günlük hayatımda hiçbir işime yaramıyor.	413	2,3317	1,42580
No 19	Seçmeli derslerde vaktin nasıl geçtiğini anlamıyorum.	413	2,9879	1,44052
No 26	Güzel ahlaka sahip olmada din derslerinin etkili olduğuna inanıyorum.	413	3,5375	1,39231
No 27	İslam hakkında doğru bilgiler elde edebileceğimi düşünüyorum.	413	3,8184	1,26700
No 28	Dinimi en güzel şekilde yaşamama katkı sağlayacağını düşünüyorum.	413	3,7385	1,28826
No 29	Din derslerinde kendimi daha huzurlu hissediyorum.	413	3,5956	1,32880
Faktör 2. Seçmeli Din Derslerinin Tercih Edilmesi Süreci İle İlgili Değerlendirmeler				
No 20	Ailem din derslerini seçmemi istiyor.	413	3,1574	1,48354
No 21	Öğretmenlerimin tavsiyesi sebebiyle seçmeli din derslerini tercih ettim.	413	2,6416	1,54304
No 22	Yakın arkadaşlarım din derslerini seçtiği için ben de seçtim.	413	2,1404	1,41237
No 23	Din dersi öğretmeninin olumlu tutum ve yaklaşımları sebebiyle seçtim.	413	3,0387	1,55434
No 25	Din derslerini seçmezsem çevremden tepki alacağıma düşündüm.	413	2,1719	1,51112
Faktör 3. Seçmeli Din Derslerinde Okutulan Ders Kitaplarının İçerik ve Şekil Bakımından Değerlendirilmesi				
No 3	Ders kitaplarında daha önce işlediğimiz konulara yer verilmektedir	413	3,6392	1,23387
No 4	Ders kitapları özenle hazırlanmıştır.	413	2,9806	1,35267
No 5	Ders kitaplarında yeteri kadar etkinliğe yer verilmiştir.	413	2,8305	1,34574
No 6	Ders kitaplarında aşırı şekilde bilgi bulunmaktadır.	413	2,8402	1,26323
No 7	Kitaplarda yeteri kadar görselliğe (fotoğraf, resim, tablo vb.) yer verilmiştir.	413	3,3584	1,27043
No 8	Kitaplarda kullanılan görsellik (fotoğraf, resim, tablo vb.) ile içerik uyum içerisindedir.	413	3,3680	1,25804
No 9	Dersler kitaplarında daha çok Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde görmüş olduğumuz konulara yer verilmektedir.	413	3,3995	1,28195
No 10	Derslerde cd, dvd, bilgisayar, projeksiyon vb. eğitim-öğretim materyalleri yeterince kullanılmaktadır.	413	2,8039	1,40829
Faktör 4. Seçmeli Derslerinin İşlenmesi İle İlgili Değerlendirme				

162 • ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SEÇMELİ DİN DERSLERİ:
KIRIKKALE ÖRNEĞİ

No 13	Kur'an-ı Kerim derslerinde bireysel olarak yeterli vakit ayrılmaktadır.	413	2,8523	1,37240
No 14	Sınıflarımızın sayı kalabalık değildir.	413	2,9177	1,47734
No 15	Dersler bizlerin anlayabileceği şekilde işlenmektedir.	413	3,4722	1,32648
No 16	Derslerde konu ile ilgili olarak bizlerin görüşlerine de yer verilmektedir.	413	3,4455	1,34924
No 17	Sınıfta bütün arkadaşlarımız derse katılmaktadır.	413	2,7240	1,35149
No 18	Derslerimiz zamanında başlayıp zamanında biter	413	3,7409	1,27454
No 24	Din dersi öğretmenleri seçmeli din dersleri konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahiptir.	413	3,7337	1,32810

Tablo 5'ten anlaşılacağı üzere faktör analizi sonucunda araştırmanın 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Toplam varyansın %29,37'sini açıklayan bir yapı elde edilmiştir. Bu faktörlerden birincisi 1, 2, 11,12, 19, 26, 27 ve 29 nolu maddelerden oluşan, seçilen din dersinin özelliğini inceleyen “*Seçmeli Din Derslerinin Niteliği Hakkındaki Değerlendirmeler*” alt boyuttur. İkincisi 20, 21, 22, 23 ve 25 nolu maddelerden oluşan öğrencilerin seçmeli dersi tercih etmesinde etkili olduğu düşünülen aile, öğretmen, arkadaş vb. çevresel etkileri inceleyen “*Seçmeli Din Derslerinin Tercih Edilmesi Süreci İle İlgili Değerlendirmeler*” alt boyuttur. Üçüncüsü 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10 nolu maddelerden oluşan seçmeli din derslerinde okutulan ders kitaplarının içerik ve şekil bakımından değerlendirildiği “*Seçmeli Din Derslerinde Okutulan Ders Kitaplarının İçerik ve Şekil Bakımından Değerlendirilmesi*” alt boyuttur. Dördüncüsü 13, 14, 15, 16, 17, 18 ve 24 nolu maddelerden oluşan derslerin verimliliği, derslerde eğitim-öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasına dair “*Seçmeli Derslerinin İşlenmesi İle İlgili Değerlendirme*” alt boyuttur.

Araştırmanın Hipotezlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan seçmeli din dersini tercih eden öğrencilerin cevaplarının bağımsız değişkenlere göre alt boyutlarının analizi yapılmıştır. Seçmeli din dersi tercihlerinde bağımsız değişkenlerin alt boyutlar üzerinde etkisini incelemek için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Anket formun yer alan faktörlerin analizi neticesinde, anketimizin *Seçmeli Din Derslerinin Niteliği Hakkındaki Değerlendirmeler*, *Seçmeli Din Dersleri-*

nin Tercih Edilmesi Süreci İle İlgili Değerlendirmeler, Seçmeli Din Derslerinde Okutulan Ders Kitaplarının İçerik ve Şekil Bakımından Değerlendirilmesi ve Seçmeli Din Derslerinin İşlenişi İle İlgili Değerlendirme olmak üzere dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Faktör 1. Seçmeli Din Derslerinin Niteliği Hakkındaki Değerlendirmeler

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin seçmeli din derslerinin niteliği ile ilgili değerlendirmelerini içeren *İslam hakkında doğru bilgiler elde edebileceğimi düşünüyorum (3,81)*, *Dini konular ilgimi çekiyor (3,77)*, *Dinimi en güzel şekilde yaşamama katkı sağlayacağını düşünüyorum (3,73)*, *Din derslerinde kendimi daha huzurlu hissediyorum (3,59)*, *Güzel ahlaka sahip olmada din derslerinin etkili olduğuna inanıyorum (3,53)* ve *Din derslerinde güncel konulara yer verilmektedir (3,38)* faktörlerinin ortalama değerlerine bakıldığında bir birlerine yakın olduğu görülmektedir. Bu durum seçmeli din derslerinin içerik, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilme, öğrencilere doğru bilgi edinme ve güzel ahlak sahibi olma hususunda öğrencilere katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Söz konusu seçmeli derslerde işlenen konuların günlük hayatta kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili öğrencilerin değerlendirmelerini ortaya koyabilmek için ankette *Derslerde öğrenmiş olduğum bilgileri günlük hayatımda kullanabiliyorum (3,35)* ve *Derslerde elde ettiğim bilgiler günlük hayatımda hiçbir işime yaramıyor (2,33)* şeklinde olumlu ve olumsuz maddelere yer verilmiştir. Her iki maddenin ortalama değerleri incelendiğinde, öğrencilerin seçmeli din derslerinde elde etmiş olduğu bilgileri günlük hayatta kullanabildikleri kanaatinde oldukları görülmektedir. Seçmeli din derslerinin niteliği ile ilgili tek olumsuzluk *Seçmeli derslerde vaktin nasıl geçtiğini anlamıyorum (2,98)* faktörü ile ilgili değerlendirmede görülmektedir. Öğrenciler seçmeli din derslerinde vaktin verimli ve etkin bir şekilde kullanılmadığı değerlendirmesini yapmaktadır.

Faktör 2. Seçmeli Din Derslerinin Tercih Edilmesi Süreci İle İlgili Değerlendirmeler

Yapılan faktör analizi neticesinde ortaya çıkan dört faktörden ikincisinde, öğrencilerin seçmeli din derslerinin tercihleri ile ilgili değerlendirmelerinin yer aldığı *Ailem din derslerini seçmemi istiyor (3,15)* ve *Din dersi öğretmenin olumlu tutum ve yaklaşımları sebebiyle seçtim (3,03)*, *Öğretmenlerimin tavsiyesi sebebiyle seçmeli din derslerini tercih ettim (2,64)*, *Din derslerini seçmezsem çevremden tepki alacağımı düşündüm (2,17)* ve *Yakın arkadaşla-*

rım din derslerini seçtiği için ben de seçtim (2,14) şeklindeki faktörler yer almaktadır. bu faktörlerin aldığı ortalama değerlerine bakıldığında, söz konusu derslerin seçiminde anne-baba ile öğretmenlerin tavsiyelerinin etkili olduğu görülmektedir. Derslerin seçiminde arkadaş ve çevre etkisinin olmaması da ayrıca dikkat çekmektedir.

Faktör 3. Seçmeli Din Derslerinde Okutulan Ders Kitaplarının İçerik ve Şekil Bakımından Değerlendirilmesi

Yapılan faktör analizi neticesinde ortaya çıkan dört faktörden üçüncüsünde seçmeli din derslerinde okutulan ders kitaplarının içerik ve şekil bakımından değerlendirildiği ayrıca derslerin işlenmesi esnasında eğitim öğretim materyallerinin kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili değerlendirmelerin yer aldığı faktörler bulunmaktadır. Seçmeli din derslerinde okutulan ders kitaplarının içerik bakımından değerlendirildiği *Ders kitaplarında daha önce işlediğimiz konulara yer verilmektedir (3,63)*, *Dersler kitaplarında daha çok Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde görmüş olduğumuz konulara yer verilmektedir (3,39)*, faktörlere bakıldığında söz konusu ders kitaplarında yer alan bilgilerin zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki bilgilerle benzer olduğu görülmektedir. Benzer sonuçlara Meydan tarafından yapılan araştırmada da rastlamak mümkündür (Meydan, 2015: 210-250).

Seçmeli din derslerinde okutulan ders kitaplarının şekil bakımından değerlendirildiği *Kitaplarda kullanılan görsellik (fotoğraf, resim, tablo vb.) ile içerik uyum içerisindedir (3,36)*, *Kitaplarda yeteri kadar görselliğe (fotoğraf, resim, tablo vb.) yer verilmiştir (3,35)* faktörlerinde, öğrenciler kitaplarda yeteri kadar görsel kullanıldığı ve kullanılan görsellerin konuların içeriklerine uygun olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Ancak öğrencilerin ders kitaplarının hazırlanması ve içerikleri konusundaki değerlendirmelerinin yer aldığı *Ders kitapları özenle hazırlanmıştır (2,98)*, *Ders kitaplarında yeteri kadar etkinliğe yer verilmiştir (2,83)* faktörlerinde ise olumsuz değerlendirmeler bulunmaktadır.

Faktör 4. Seçmeli Din Derslerinin İşlenmesi İle İlgili Değerlendirme

Yapılan faktör analizi neticesinde ortaya çıkan dört faktörün sonuncusunda seçmeli din dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri, derslerde kullanılan yöntem ve teknikler, öğretim materyallerinin kullanımı ilgili öğrenci değerlendirmelerinin yer aldığı faktörler bulunmaktadır. *Seçmeli Din dersi öğretmenleri seçmeli din dersleri konusunda yeterli bilgi ve donanuma sahiptir (3,73)*, *Dersler bizlerin anlayabileceği şekilde işlenmektedir (3,47)* faktörleri incelendiğinde öğrencilerin öğretmenlerin yeterlilikleri ile ilgili olumlu

değerlendirmeler yaptığı görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin *Derslerde konu ile ilgili olarak bizlerin görüşlerine de yer verilmektedir (3,44)* faktörü ile ilgili değerlendirmelerinden, öğretmenlerin öğrencilerinin tecrübelerinden ve konu ile ilgili düşüncelerinden yararlanarak ders işlediği düşünülebilir. Ancak seçmeli din derslerinde ihtiyaç duyulduğunda eğitim-öğretim materyallerinin kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili değerlendirmenin yer aldığı *Derslerde cd, dvd, bilgisayar, projeksiyon vb. eğitim-öğretim materyalleri yeterince kullanılmaktadır (2,80)* faktöründe öğrencilerin söz konusu derslerde öğretmenlerin ders materyallerini kullanmalarına yönelik olumsuz bir değerlendirmede buldukları dikkat çekmektedir.

Din, ahlak ve değerler alanı seçmeli derslerinden biri olan Kur'an-ı Kerim dersi ile ilgili *Sınıflarımızın sayısı kalabalık değildir (2,91)* ve *Kur'an-ı Kerim her öğrenciye yeterli vakit ayrılmaktadır (2,85)* faktörlerinin değerlendirilmesine bakıldığında öğrencilerin sınıfların kalabalık olduğu, bundan dolayı da öğrenci başına ayrılan sürenin yetersiz olduğu doğrultusunda olumsuz değerlendirmeler yaptığı dikkat çekmektedir. Ayrıca öğrencilerin *Sınıfta bütün arkadaşlarımız derse katılmaktadır (2,72)* faktörü ile ilgili değerlendirmeleri, sınıfların kalabalık olmasından dolayı ders programlarında ifade edilen kazanımların elde edilmesinin oldukça zor olacağı anlamına gelmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Din eğitimi, Cumhuriyet tarihinde üzerinde tartışılan konuların başında gelmiştir. Söz konusu tartışmalar din eğitiminin bilimselliğinden ziyade eğitim programlarında olup olmaması üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu durum, tartışmaların ideolojik bağlamda yapıldığı şeklinde yorumlanabilir. 1982 yılında anayasa konulan hükümlerle Cumhuriyet döneminde cereyan eden din eğitiminin programlarda yer alıp almamasıyla ilgili tartışmalara hukuki anlamda son nokta konulmuştur. Bu tarihten itibaren Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ilkokul, ortaokul ve liselerde zorunlu ders olarak okutulmaya başlanmıştır. 2012 yılında din dersleri ile ilgili ikinci önemli karar alınmıştır. Yapılan düzenleme ile seçmeli din dersleri ortaokul ve lise programlarına dahil edilmiştir.

Cumhuriyet tarihinde yapılan söz konusu düzenlemeler oldukça önemlidir. Ancak bu düzenlemelerin amacına ulaşabilmesi için, din eğitimine yönelik ders programlarının hazırlanması, eğitim öğretim materyalleri ve öğretmen yeterlilikleri gibi hususların kalitesi ve beklentileri karşılaması önemlidir. Bu konularda yeterli hazırlığın yapılmaması, artan din dersi sayısına rağmen, olumlu sonuçların alınamamasına neden olacaktır. Bu bağlamda araştırma,

seçmeli din, ahlak ve değerler alanına ait ders kitapları, içerikleri, öğretim materyalleri gibi konularla birlikte; ders öğretmenlerinin yeterliği, öğrenme ortamları gibi konularda, dersi seçen öğrencilerin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda elde edilen verilerin hipotezleri doğrulama durumu, ulaşılan sonuçlar ve derslerden beklenen hedeflere ulaşmasına dair önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada yapılan faktör analizi sonucunda anket formunda yer alan maddelerin *Seçmeli Din Derslerinin Niteliği Hakkındaki Değerlendirmeler*, *Seçmeli Din Derslerinin Tercih Edilmesi Süreci İle İlgili Değerlendirmeler*, *Seçmeli Din Dersleri Kitap ve İçeriklerinin Değerlendirilmesi*, *Seçmeli Din Derslerinin İşlenmesi İle İlgili Değerlendirme* olmak üzere toplam dört başlık altında toplandığı görülmektedir.

Seçmeli din derslerinin içeriklerine yönelik maddeleri içeren *Seçmeli Din Derslerinin Niteliği Hakkındaki Değerlendirmeler* başlıklı birinci faktörde, öğrenciler tarafından söz konusu derslerin içerik olarak öğrenci ihtiyaçlarına cevap verme, sağlıklı bilgi kazandırma ve günlük ihtiyaçlara cevap verebilme özelliklerine sahip olduğu değerlendirilmesi yapılmıştır.

Seçmeli din derslerinin seçilme süreci ile ilgili maddeleri içeren *Seçmeli Din Dersleri Kitap ve İçeriklerinin Değerlendirilmesi* başlıklı ikinci faktörde derslerin seçiminde ailelerin etkili olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken, söz konusu faktördeki *Yakın arkadaşlarım din derslerini seçtiği için ben de seçtim (2,14) ve Din derslerini seçmezsem çevremden tepki alacağı mı düşümdüm (2,17)* maddelerinin aldıkları ortalama değerlere bakıldığında derslerin seçiminde çevre ve arkadaş etkisinin olmadığı görülmektedir.

Seçmeli din derslerinde okutulan ders kitaplarının içerik ve şekil olarak değerlendirmelerin yer aldığı *Seçmeli Din Dersleri Kitap ve İçeriklerinin Değerlendirilmesi* faktörde iki değerlendirme dikkat çekmektedir. Birinci olarak, söz konusu derslerde işlenen konuların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabında yer alan konularla benzerlik gösterdiği, bu durumun öğrencilerin derse olan ilgisinin azalmasına neden olabileceği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca öğrencilerin *Ders kitapları özenle hazırlanmıştır (2,98) ve Ders kitaplarında yeteri kadar etkinliğe yer verilmiştir (2,83)* maddelerin ortalama değerleri de ders kitaplarının hazırlanmasında özen gösterilmediği belirtilmektedir. İkinci olarak söz konusu derslerde okutulan ders kitaplarının şekil bakımından değerlendirildiği *Kitaplarda kullanılan görsellik (fotoğraf, resim, tablo vb.) yer verilmiştir (3,35)* şeklindeki madde ile ilgili değerlendirmede ise öğrenciler ders kitaplarında yer alan resim ve fotoğrafların içerik ile uygun olduğu, tab-

lolara yeteri kadar yer verildiği konusunda olumlu değerlendirmede bulunulmuştur.

Seçmeli din derslerine giren öğretmenlerin yeterlilikleri, ders işlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler, öğretim materyallerinin kullanımı ile ilgili değerlendirmelerin yer aldığı *Seçmeli Derslerinin İşlenmesi İle İlgili Değerlendirme* faktörde iki değerlendirme ön plana çıkmıştır. Birincisi, öğrencilerin derslere giren öğretmenlerin her bakımdan yeterli olduklarına dair yaptıkları olumlu değerlendirmedir. Ancak öğrenciler öğretmenlerin derslerde eğitim-öğretim materyalleri kullanımı ile ilgili *Derslerde cd, dvd, bilgisayar, projeksiyon vb. eğitim-öğretim materyalleri yeterince kullanmaktadır (2,80)* şeklindeki maddeye yönelik değerlendirmesinde olumsuz sonuç çıkması dikkat çekmektedir. Bu durum ya *öğretmen yeterlilikleri* ifadesinin öğrenci tarafından tam olarak anlaşılmadığı ya da materyal kullanımı dışında öğretmenlerin yeterli oldukları düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. İkincisi ise seçmeli din dersleri arasında yer alan Kur'an-ı Kerim dersine yönelik değerlendirmelerdir. Öğrenciler, sınıflar kalabalık olduğu için kişi başına ayrılan vaktin yeterli olmadığı, söz konusu olumsuzluktan dolayı öğrencilerin tamamının derse katılım gösteremediği değerlendirmesinde bulunmaktadır.

Araştırma sonucu elde edilen veriler ışığında seçmeli derslerle ilgili şu öneriler ortaya konulabilir:

- Seçmeli din derslerinden Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (I-II) derslerinin içerik olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden farklı olması, sürekli olarak aynı bilgilerin tekrar edilmemesi gerekir. Dolayısıyla bu derslere ait öğretim programlarının yenilenmesinin isabetli olacağı kanaatindeyiz.
- Seçmeli din derslerinde okutulacak ders kitapları hazırlanırken kitaplarda aşırı bilgi yerine öğrencilerin en üst seviyede yararlanabileceği etkinliklere yer verilmesine özen gösterilmelidir.
- Seçmeli din derslerinde öğretmenlerin materyal tasarımı ve kullanımı konusunda yeterliliklerinin artırılması ile ilgili çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Seçmeli Kur'an-ı Kerim dersinde sınıf mevcutlarının az olmasına dikkat edilmelidir.
- Seçmeli din dersleriyle ilgili gerekli bilgilendirmeler yapılarak söz konusu derslerin seçiminde ailelerinin zorlamasının değil öğrenci iradesinin belirleyici olması gerekir. Ailenin etkisinin yönlendirmeden ileriye

168 • ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SEÇMELİ DİN DERSLERİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ

gitmemesi, özellikle özgürlüğün üst değer olarak kabul edildiği ergenlik çağındaki öğrenciler için, ailelerin gösterebileceği daha doğru bir tutum olacaktır.

Kaynaklar/References

- Arı, Oğuz, (1977), Kamuoyu ve Ölçülmesi. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, C.15: 39-48.
- Bahçekapılı, Mehmet (2013). Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri, İmkanlar, Fırsatlar, Aktörler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İstanbul: İlke Yayınları. Erişim tarihi. 09.04.2018.
- Balcı, Ali (2006). Sosyal Bilimlerde Araştırma (Yöntem, Teknik ve İlkeler), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Şener (2005) “Anket Geliştirme”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.3, S.2: 133-151.
- Büyüköztürk, Şener (2009). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çarκοğlu, Ali & Toprak, Binnaz, (2006), Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Gündoğdu, Yusuf Bahri (2015) “Seçmeli Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Ordu Örneği”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.15, S.2: 121-155.
- Karasar, Niyazi. (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaymakcan, Recep, İbrahim Aşlamacı, Mustafa Yılmaz, Adnan Telli (2013). Seçmeli Din Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu. İstanbul: Çınar Basım Yayın.
- Kırıkkale Valiliğinin 02/03/2018 tarihli ve 12774561-44-E.4462069 sayılı oluru.
- MEB (2007) “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi”, *Tebliğler Dergisi*.
- MEB, (2012) Talim ve Terbiye Kurulunun 14.08.2012 tarihli ve 124 sayılı kararı.
- Meydan, Hasan (2013) “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.40: 219-250.
- Meydan, Hasan (2015) “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinde Karşılaşılan Problemler (Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma)”, *Turkish Studies*, C.10, S.3: 673-694.
- Şencan, Hüner (2006). Sosyal ve Davranışsal Bilimlerde Bilimsel Araştırma Sürecinin Temel Ögeleri. İstanbul: Bilge Matbaacılık.
- Şişman, Mehmet (2016). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi.